
SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

Z obsahu: SALNER, P.: Tolerancia a intolerancia vo veľkých mestách Strednej Európy.
LUTHER, D.: Spoločenské konflikty v poprevratovej Bratislave (1919 - 1924).
ELIÁŠ, P.: Náčrt analýzy interakcie „človek a prostredie“.
BENČÍKOVÁ, I.: Jarmočné piesne na Slovensku.
SIROVÁTKA, O.: Der ethnische Humor.

Na obálke:

Detaily titulných stránok jarmočných tlačí z konca 19. storočia. K článku I. Benčíkovej Príspevok ku štúdiu jarmočných piesní na Slovensku.

Toto číslo sponzoruje folklórny súbor Lúčnica a Slovenská poľnohospodárska banka

Dear Reader,

Slovenský národopis (Slovak Ethnology) is a quarterly with a long tradition, edited in the Slovak language by the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences in Bratislava, Slovakia. This review publishes papers from all spheres of Slovak folk culture, past and present, including minorities and Slovaks abroad. The journal's articles range from research on the folk culture of every region of Slovakia (folk architecture, arts and crafts, costumes and clothing, folktales, songs, customs, traditions, etc.) through information on activities of ethnological research centres and museums, archival materials, book reviews to theoretical and comparative analyses of topical issues. The most interesting studies are published in English, and all the articles in Slovak have extended English summaries.

As the only periodical specifically devoted to the comparative study of Slovak folk, *Slovenský národopis* deepens the understanding of folk cultures throughout the world.

By becoming a regular subscriber of *Slovenský národopis* you will help to support an authoritative review for everyone interested in Slovak folk culture.

HLAVNY REDAKTOR
Milan Leščák

VYKONNÉ REDAKTORKY
Lubica Chorváthová
Zora Vanovičová

REDAKČNÁ RADA

Stanislav Brouček, Lubica Droppová, Božena Filová, Emília Horváthová, Václav Hrníčko, Josef Jančár, Milan Kiripolský, Soňa Kovačevičová, Eva Krékovičová, Martin Mešša, Ján

V prezentovanom čísle Slovenského národopisu sú online sprístupnené iba publikácie pracovníkov Ústavu etnológie SAV (v obsahu farebne odlišené).

Ostatné práce, na ktoré ÚEt SAV nemá licenčné zmluvy, sú vynechané.

Slovenský národopis je evidovaný v nasledujúcich databázach

www.ebsco.com

www.cejsh.icm.edu.pl

www.cceol.de

www.mla.org

www.ulrichsweb.com

www.willingspress.com

Impaktovaná databáza European Science Foundation (ESF)
European Reference Index for the Humanities (ERIH): www.esf.org

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

OBSAH

ŠTÚDIE

- Salner Peter:** Tolerancia a intolerancia vo veľkých mestách Strednej Európy (model Bratislava) 3
- Luther Daniel:** Spoločenské konflikty v poprevratovej Bratislave (1919-1924) 16
- Eliáš Pavol:** Človek a rastlinstvo: náčrt analýzy interakcie „Človek a prostredie“ v modelových územiach obcí Dobrá Niva a Michalková 30
- Benčíková Ivona:** Príspevok ku štúdiu jarmočných piesní na Slovensku 44
- Sirovátka Oldřich:** Der ethnische Humor (v nemčine) 55

DISKUSIA

- Jakubíková Kornélia:** Je etnická identifikácia funkciou jazyka a kultúry? 60

MATERIÁLY

- Churý Slavko:** Pestovanie a choroby zemiakov v polovici 19. storočia v zrkadle archívneho materiálu z Liptova 65
- Slavkovský Peter:** História jedného družstva 69
- Vidová Regina - Zajonc Juraj:** Tvorba, použitie a význam systému banky dát a fondu čiernobielych fotografických pozitívov FOPO v NÚ SAV 80

ROZHLADY - SPRÁVY - GLOSÝ

- Švecová Soňa:** PhDr. Josef Kandert, CSc., päťdesiatnikom 84
- Leščák Milan:** Za Oldřichom Sirovátkom (1925-1992) 85
- Slavkovský Peter:** Ján Hyčko (1915-1993) 87
- Výsledky výskumných úloh NÚ SAV a KE FFUK v roku 1992** 88
- Leščák Milan:** Konferencia Folklór v identifikačných procesoch spoločenstva 90
- Kaľavský Michal:** Konferencia "Mniejszosci narodowe i religijne w pokomunistycznej Europie srodkowo-wschodniej" 92
- Kadlecová Andrea:** Čo sa skrýva za skratkou PPPP? 92
- Paličková Jarmila:** 2. Konferencia EASA 95
- Eliášová Eva:** Sommerakademie - Volkskultur 1992 98

- Danglová Olga:** Polskie Towarzystwo Ludoznawcze - bilancia funkčného obdobia 1989-1992. 99
- Záverečný protokol Etnofilm Čadca 1992** 101
- Kaľavský Michal:** Výstava „Objektívom Pavla Socháňa“ 101
- Mušinka Mykola:** Národopisná činnosť Oresta Zilynského. 102

RECENZIE - ANOTÁCIE

- Neznámi Rómovia (Michal Kaľavský)** 110
- Ethnokulturelle Prozesse in Gross-Städten Mitteleuropas, - Leute in der Gross-Stadt, -Lidé města I. Pražané - jiní - druzi - cizí. (Katarína Popelková)** 112
- Engman M.(ed.): Ethnic Identity in Urban Europe (Gabriela Kiliánová)** 114
- Sytuacja mniejszościowa i tożsamość (Jarmila Paličková)** 117
- Hola, hola, pastuškové (Eva Krekovičová)** 118
- Naulko V.I. a kol.: Kultura i pobut naselenna Ukrainy (Mykola Mušynka)** 120
- Etnokultúrny vývoj na južnom Slovensku (Michal Kaľavský)** 121
- ANOTÁCIE** 123

CONTENTS

STUDIES

- Salner Peter:** Tolerance and Intolerance in Capitals of Central Europe (the Bratislava Model) 3
- Luther Daniel:** Social Conflicts in Bratislava in the Post-Overtum Years 1919-1924 16
- Eliáš Pavol:** Man and Flora: An Analytic Outline of the Interaction of Man and the Environment in the Territorial Model of the Dobrá Niva and Michalková cadastral areas 30
- Benčíková Ivona:** A Study of Market-Fair Songs in Slovakia 44
- Sirovátka Oldřich:** Der Ethnische Humor (in German). 55

DISCUSSION

- Jakubíková Kornélia:** Is the Ethnic Identification Function of Language and Culture? 60

MATERIALS

Churý Slavko: Potatoes, their Growing and Diseases in the 19th Century as Reflected in Archive Material from Liptov Region	65
Slavkovský Peter: History of One Farming Cooperative	69
Vidová Regina - Zajonc Juraj: Concept, Application and Relevance of a Databasis System and an Archive of Black-and-White Photographes /FOPO/ in the Institute of Ethnology, SAS, Bratislava	80

HORIZONS-NEWS-GLOSSARY

Švecová Soňa: PhDr. Josef Kandert, CSc. fiftier	84
Leščák Milan: To the Memory of Oldřich Sirovátka (1925-1992).	85
Slavkovský Peter: Ján Hyčko (1915-1993).....	87
The results of research projects of Institute of Ethnology of Slovak Academy of Sciences and of the Department of Ethnology at Comenius University in 1992	88
Leščák Milan: The Conference „Folklore in the Identification Process of Society”	90
Kaľavský Michal: The Conference „National and Confessional Minorities in Post-Communist East-Central Europe”	92
Kadlecová Andrea: What is Hidden Behind the Acronym PPPP?	92
Paličková Jarmila: The Second Conference of EASA	95
Eliášová Eva: Sommerakademie - Volkskultur 1992	98
Danglová Oľga: The Polish Towarzystwo Ludoznawcze - the Evaluation of the Functional Period 1989-1993	99
The Final Record from the Etnofilm Čadca 1992 ...	101
Kaľavský Michal: The Exhibition “By Object-Lens of Pavol Sochán”	101
Mušinka Mykola: The ethnographic activities of Orest Zilynskyj	102
BOOK REVIEWS - ANNOTATIONS	110

INHALT

STUDIEN

Salner Peter: Toleranz und Intoleranz in den grossen Städten Mitteleuropas (Modell Bratislava)	3
Luther Daniel: Gesellschaftliche Konflikte in Bratislava (1919-1924)	16
Eliáš Pavol: Mensch und Flora: eine Skizze der Analyse der Interaktion „Mensch-Umwelt” in	

den Modellgebieten der Gemeinden Dobrá Niva und Michalková

Benčíková Ivona: Beitrag zum Studium der Bänkelgesange in der Slowakei	44
Sirovátka Oldřich: Der ethnische Humor (in deutscher Sprache)	55

DISKUSSION

Jakubíková Kornélia: Ist die ethnische Identifikation Funktion der Sprache und Kultur?.....	60
---	----

MATERIALIEN

Churý Slavko: Anbau und Kartoffelkrankheiten in der Mitte des 19. Jahrhunderts im Spiegel des Archivmaterials von Liptov	65
Slavkovský Peter: Die Geschichte einer LPG	69
Vidová Regina - Zajonc Juraj: Bildung, Anwendung und Bedeutung des Systems der Datenbank und des Fonds der schwarzweiss fotografischer Positive FOPO im Ethnologischen Institut der Slowakische Akademie der Wissenschaften	80

RUNDSCHAU - NACHRICHTEN - GLOSSEN

Švecová Soňa: PhDr. Josef Kandert, CSc., fünfzigjährig	84
Leščák Milan: Nachruf an Oldřich Sirovátka (1925-1992)	85
Slavkovský Peter: Ján Hyčko (1915-1993)	87
Ergebnisse der Forschungsprojekte des Ethnologischen Institutes bei der Slowakischen Akademie der Wissenschaften und des Lehrstuhls für Ethnologie der Komenskýs Universität im Jahre 1992	88
Leščák Milan: Internationale Konferenz „Folklor in der Identifikationsprozessen der Gemeinschaft”	90
Kaľavský Michal: Konferenz „Die nationale und konfessionelle Minderheiten in der postkommunistische Mitteleuropa”	92
Kadlecová Andrea: Was verbirgt sich hinter der Abkürzung PPPP	92
Paličková Jarmila: Die zweite EASA Konferenz	95
Eliášová Eva: Sommerakademie - Volkskultur 1992	98
Danglová Oľga: Polskie Towarzystwo Ludoznawcze - Bilanz der Funktionsperiode von 1989-1992	99
Schlußprotokoll vom Etnofilm Čadca 1992	101
Kaľavský Michal: Ausstellung „Durch das Objektiv von Pavol Sochán”	101
Mušinka Mykola: Orest Zilynskyjs ethnographische Tätigkeit	102
BÜCHERBESPRECHUNGEN - ANNOTATIONEN	110

PRÍSPEVOK K ŠTÚDIU JARMOČNÝCH PIESNÍ NA SLOVENSKU

IVONA BENČÍKOVÁ

Národopisný ústav SAV, Bratislava

Nové historické a spoločenské skutočnosti v období 16. a 17. storočia podnietili i vznik a rozširovanie nových žánrových foriem, stojacich na pomedzí tvorby ľudovej a pololudovej či umelej. Významnými momentami v týchto súvislostiach v spomínanom časovom úseku boli rozvoj remeselnej výroby i rozvoj miest, s tým súvisiaci rozvoj obchodu, dopravy a školstva a následne i zvýšenie vzdelanostnej úrovne obyvateľstva; v oblasti literárneho vývinu vytlačanie cudzieho, latinského jazyka tak z úradov ako i z literatúry, ale najmä vynález a postupné šírenie kníhtlače. Jedným z takýchto javov v našej národnej kultúre je i jarmočná pieseň.

S existenciou jarmočných tlačí sa nestretávame len v slovenskom prostredí. Ide o kultúrny jav vyskytujúci sa takmer v celoeurópskom kontexte (napr. v Nemecku „Bänkelsang“, „Flugblattlied“, v Rusku „lubočnaja literatura“, v Čechách „kramárska poezie“, „kramársky tisk“, v Maďarsku „ponyva irodalom“), historicky doložený už v 16. storočí. Rôzne podmienky vzniku a ďalšieho rozvoja tohto druhu tvorby v rozličných národných prostrediach mali za následok vyšpecifikovanie sa jednotlivých „typov“ so svojiskými, diferenciacnými príznakmi.

Slovenská folkloristika bádaniu jarmočných ani púťových piesní v minulom období nevenovala dostatočnú pozornosť. Absencia záujmu v tomto prípade bola spôsobená objektívnymi i subjektívnymi príčinami. K dispozícii máme niekoľko príspevkov L. Droppovej (1960, 1970), sporadicky sa poznatky či poznámky o jarmočných piesňach objavujú napr. v prácach o vývine kníhtlačiarstva na Slovensku (J. Repčák, 1948). Špeciálne sa púťovými tlačami zaoberá vo svojej publikácii B. Bálent (1947), tiež však ide skôr o príspevok s dôrazom na produkciu tlačiarne v Banskej Bystrici. Až v posledných rokoch sa pozornosť slovenských bádateľov opäť obracia k tejto časti produkcie (Kopková, 1983, Minárik, 1988).

Najstaršiu dochovanú jarmočnú tlač v slovenských podmienkach máme z roku 1729 a i napriek predpokladanému výskytu jarmočnej tvorby už v 17. storočí, najväčší počet dochovaných exemplárov je z 19. storočia.

Pod pojmom *jarmočná pieseň*, *jarmočná tlač* rozumieme text, ktorý má najčastejšie veršovanú podobu (rytmicky viazanú) a je vytlačený na samostatných lístkoch papiera. Slovo text sme použili z toho dôvodu, že v súčasnosti máme k dispozícii už len túto, treba priznať, oklieštenú podobu jarmočnej produkcie. Ako však uvádzajú niektorí autori ešte i z autopsie, významnou súčasťou existencie jarmočných piesní bol prednes spojený s melódiou. Problémom či otázkou zostáva, či dôležitosť hudobnej stránky týchto piesní nebola určovaná len alebo prevažne záujmami komerčnými - snahou prilákať čo najširšie publikum a následne po takomto verejnom predvedení svojho „arzenálu“ i čo najviac predať. Autori sa snažili text spojiť s nápevom, ktorý v danom prostredí bol dostatočne známy, a tak uľahčiť a urýchliť poslucháčom pozitívne prijímanie prednesu.

Ak človek, ktorý putoval z obce do obce a jeho hlavným zárobkom bol zisk práve z predaja jarmočných piesní, chcel prilákať čo najviac záujemcov, musel použiť i ďalší prostriedok - obrazové tabule s prehľadným nákresom deja. Toto bolo možné, samozrejme, len v prípade piesní s prevahou epiky, kde nosným momentom bol práve konkrétny, často i skutočný príbeh.

Jarmočné piesne vystupujú ako javy, v autorstve ktorých sa prelínalo viac rovín - od autorstva textu, cez priradenie nápevu, ilustrácie, až po zabezpečenie nakladateľa (často totožný s autorom), tlače a predaja. Tvorba, tlač a predaj jarmočných piesní teda v minulosti reprezentoval špecifickú formu živnosti, ktorá ako všetky ostatné zárobkové činnosti sa postupne profesionalizovala. Ako uvádza vo svojom príspevku J. Klempera, „po začiatku 19. storočia sa z potulných ľudových spevákov vyvinuli remeselníci a tak na púfach a trhoch v tej dobe už vidáme prvýkrát akýchsi knihkupcov“ (1953, s. 37).

Č. Zíbrt opisuje atmosféru jarmoku v Milevsku okolo roku 1870 takto: „K jarmarku náležejí nevyhnutelně a nejdříve kramáři. Vynikají zvláštním rázem, zevnějškem: osmahlé tváře, dlouhé, neupravené vlasy, lehká kazajka, baňaté rozedrané kalhoty z manžestru do německých bot anebo z lehké strakatiny na boty, široký kožený opasek, na prstech několik stříbrných kroužků, v uších falešné náušnice.“ Co však bolo dôležitejšie, ich „...jazyk pohybuje se tak mrštně, že sluchem sotva postačíš. Jsou lidé „světoběžníci“ (1913, s. 82). V povedomí ľudí vystupovali kramári v negatívnom svetle, čo odrážajú i niektoré slovné spojenia, hodnotiace určité vlastnosti prirovnaním k tomuto druhu ľudí („Ten má hubu jako kramář“, „Vypadáš jako kramářská herka“ - Č. Zíbrt (1913, s. 82).

Ešte horšie na tom boli *pisničkáři*: „jsou to obyčejně kramáři na mizinu příšlí, anebo flašinetáři, harmonikáři, ježto nemilují mozolu. Jsou to ubozí, nejmizernější tvorové.“ O ich prednese piesní autor uvádza: „...drží v umouněné ruce asi dvacet písni a první právě odzpěvují. Není to zpěv - pouhé hekání, helekání, huhňání, škvrcení, mručení, mňoukání, žvýkání, hlasu překusování... Na plátne ve čtverečkách mají křiklavé obrázky, na něž hůlčičkou ukazují při jednotlivých slokách. Předzpívavše, nabízejí okolo stojícím píseň ke koupi.“ (Č. Zíbrt 1913, s. 83).

Nielen autorstvo, ale aj samotný exemplár jarmočnej piesne je synkretickou podobou koexistencie viacerých druhov umenia. Každá jarmočná pieseň vo svojej pôvodnej forme existencie, teda v podobe spievanej, interpretovanej pred publikom, predstavuje spojenie poézie, hudby, výtvarného umenia a v neposlednom rade i dramatického prejavu.

Jedným z cieľov, účelov šírenia jarmočnej tvorby bol finančný zisk; pre jej širitela, interpreta určite cieľ veľmi dôležitý, ak nie najdôležitejší. Okrem tejto úlohy však tvorba šírená prostredníctvom potulných spevákov spĺňala i funkcie ďalšie, dôležité z hľadiska prijímateľa. Máme na mysli najmä funkciu spravodajskú, predovšetkým v počiatočných štádiách rozvoja a rozmachu tohto druhu tvorby. V repertoári či už slovenských jarmočných piesní, českých „kramářských tisků, písni“, nemeckých „Bänkelsang“ alebo „Flugblattlieder“ alebo ruských „lubočnych kartin“, všade nájdeme okrem odlišných, svojských, národne špecifických tematických a formálnych skupín i vrstvu spoločnú - a tou sú spracované príbehy o historických udalostiach, o prírodných nešťastiach a katastrofách, o vraždách a rôznych novinkách. Výskyt tejto skupiny piesní v rámci jednotlivých národných typov svedčí o tom, ako významne sa jarmočná tvorba podieľala na spoločenskej informovanosti v rámci krajiny. Často v krajoch, kam noviny (ak sa vôbec tlačili) alebo správy v inej podobe sa dostávali len sporadicky, boli jediným zdrojom informácií práve potulní speváci, prinášajúci informácie i zábavu. Na prekážku potom nebolo ani to, že ľudia sa dozvedeli o udalostiach, pochopiteľne, s určitým časovým odstupom. Prijímali túto tvorbu ako takmer jediný zdroj spojenia so svojim okolím. Tu by sme azda mohli nájsť určité paralely s výskytom pouličných politických plagátov a

hesiel, ako o nich píše O.Sirovátka (1991). V neskoršom období, najmä od prvej štvrtiny 19. storočia začína prevládať v jarmočnom repertoári funkcia zábavná. Ústup spravodajstva do úzadia bol zapríčinený zrejme aj zlepšením podmienok vzájomného kontaktu a spoločenských vzťahov v tomto období.

A napokon je tu ešte skupina piesní, ktorých pôsobenie sa predpokladalo v rámci rodiny alebo úplne individuálne. Svojou formou i námetovou podobou smerujú k prednesu jednotlivcom nie pre určitý okruh poslucháčov, ale pre seba. Zameriavajú sa skôr na vnútorné prežívanie človeka, nachádzame v nich meditácie predovšetkým na náboženské témy. Vývinovú líniu v svetskej zložke by sme v tomto kontexte mohli sledovať v smerovaní k sentimentalite.

Úlohy a funkcie jarmočných piesní, ktoré sme doteraz spomínali, by sme mohli pomenovať ako funkcie zamerané na jednotlivca. Jarmočná tvorba však bez „požehnania“ vrchnosti (či už cirkevnej alebo svetskej - štátnej) by bola odsúdená na zánik i napriek potrebnosti z hľadiska individua - prijímateľa. Jej rozmnožovanie teda vrchnosť využila tiež pre svoje ciele. A tak spĺňa táto tvorba i funkcie spoločenské, z ktorých najmarkantnejšie sa prejavuje najmä úloha spravodajská a ideologická. Spravodajská funkcia v tomto prípade bola úzko spájaná s vplyvom ideologickým, ktorý bol zameraný na šírenie protireformačnej rekatolizačnej politiky v súlade s jej cieľmi v 16. a 17. storočí. Ako o tom svedčia dochované exempláre jarmočného repertoáru, mnohé z nich prechádzali schvaľovacím procesom - cenzúrou, čo sa na mnohých aj uvádza ako známka „bezúhonnosti“, „vhodnosti“.

Doteraz sme hovorili o jarmočnej tvorbe všeobecne, v určitých súvislostiach sme spomínali i skutočnosti týkajúce sa „kramárskych“ piesní českých, ktoré svojim vývinom, formou i vzájomným vplyvom sú slovenským jarmočným piesňam najbližšie. Chceli by sme sa okrajovo dotknúť otázky jestvovania púťových duchovných piesní na Slovensku, ktoré sú zaradované medzi jarmočnú tvorbu. Prečo si táto otázka podľa nášho názoru vyžaduje zvláštnu pozornosť?

Ako sa nám z doterajších sledovaní ukazuje, náboženská púťová časť slovenského jarmočného repertoáru predstavuje jeho nosnú súčasť. Z pochopiteľných príčin sa väčšia pozornosť duchovnej tvorbe ľudovej (ak o existencii takej môžeme vôbec hovoriť), pololudovej a umelej nevenovala. V súčasnosti a i do budúcnosti nesmieme túto časť repertoáru opomínať a dá to určite veľa námahy zaplniť medzeru tak materiálovo ako i v načrtnutí základných smerov vzniku a vývinu duchovnej piesne na Slovensku. A potom bude možno vhodné, aby aj situácia v terminológii odrážala skutočnú situáciu a vyčlenili sa buď dve samostatné skupiny, každá so svojim presným označením - *púťové piesne* a *jarmočné piesne*, alebo aby tvorili dve časti celku, pomenovaného termínom zohľadňujúcim všetky uvedené skutočnosti.

V ďalšej časti nášho príspevku by sme sa chceli zamerať na analýzu formálnej, kompozičnej stavby materiálu, ktorý máme k dispozícii v súčasnosti. Je nevyhnutné poznamenať, že ide o počiatočné štádium tak získavania, štúdiá ako i spracovania a analýzy celého korpusu, a preto aj naše závery a výsledky pozorovaní sú zatiaľ hypotézami, ktoré by sme ďalšími bádania potvrdili a doplnili.¹

Ako základné triediace kritérium sme zatiaľ použili hľadisko tematické. Takto sme v rámci celého korpusu vyčlenili piesne duchovné a piesne svetské a obe skupiny ďalej tematicky členili. Nepovažujeme toto rozčlenenie za konečné, skôr naopak, chápeme ho ako východisko pri spracovávaní materiálu, pre lepšiu prehľadnosť. Po spracovaní ďalšieho množstva získaného fondu predpokladáme uplatniť pri triedení i ďalšie kritériá - napr. žánrovú klasifikáciu. Treba ešte spomenúť, že najpočetnejšiu tematickú skupinu v našom materiáli tvorí časť fondu zasvätená mariánskemu kultu.

Formálne majú jarmočné piesne v podstatných znakoch ustálenú podobu. Sú vytlačené na jednotlivých lístkoch papiera, spoiatku vo fomáte A16 (9x10,5 cm), neskôr, približne okolo roku 1850, i vo formáte A8 (10,5x17 cm). Spravidla jedna tlač obsahovala len jednu pieseň, nachádzame však i prípady spojenia niekoľkých (najčastejšie dvoch kratších) piesní do jednej tlače. Výnimočne je spájanie piesní duchovných so svetskými, ojedinelo sa však stretávame i s takouto formou.

Úvodný list tlače obsahuje názov piesne, ilustráciu, impresum, incipit piesne, prípadne údaj o cenzúre. V niektorých prípadoch môže byť niektorá z týchto stabilných súčastí vynechaná, prípadne presunutá na iné miesto tlače (napr. impresum býva niekedy na konci piesne, prípadne vytlačené na zvláštnom liste pripojenom k tlači - s takto vytlačeným impresom sa stretávame najmä v produkcii banskobystrickej tlačiarne).

Názov piesne je vo väčšine prípadov klišéovitý. Tvorí ho vetný celok, často rozšírený o podradovacie vedľajšie vety, zastupujúce niektorý vetný člen vety hlavnej. Skladá sa obvykle z dvoch častí - prvej stabilnej a druhej, ktorá sa viaže k obsahu piesne. *Nová nábožná pieseň k Panně Marii; Nowá pieseň ku Panni Marii Starohorskej; Nábožná pjsen ke cti a chwále Swatě Anně, pět radosti a žalosti; Nábožná Pjsen o zázračném Obrazu sw. Anny u Města Opawy w Slezsku; Nová píseň o „remenáři“; Nowá swětská píseň; Kratochwilná píseň pro zasmání, o jednom osudním bále, pro mladý swět; Pjsen Mládencům a Pannám pro obweselej wydaná ap.*

Vo väčšine ide o základný vzorec - ustálený začiatok titulu, ktorý sa aktuálne dopĺňa podľa okolností. Nie všetky tituly však do tohto vzorca zapadajú, jednotlivo nachádzame i prípady, keď autor zvolil názov konkrétnejší, napr. *Weselá píseň o zlych ženách; Pieseň o Smrti, wssec-kým k rozjímání složená; Výstraha pití páleného ap.* Niekedy tvorí titul zložené súvetie, ktoré v stručnosti podáva celý dej piesne. Stáva sa to najmä pri piesňach spravodajských, keď text piesne je vlastne rozvinutou podobou názvu, napr. *Truchlivá píseň o děsné vraždě, kterou spáchal otec na své manželce a čtyrech dítkách a sám na sobe v Nivnici, blíže Uherského Brodu na Moravě; Hystorická píseň z nynější doby o zavraždění Velebného P. kaplana, kněze Katolického ve Velkých Pavlovicích okresu Hustopečského na Moravě, na začátku roku 1899; Prawdiwá píseň o nešťastné bouři na moři, která wystěhowalce do Ameriky stihla, a jak skrze důwerné wolání k Marii Panně zázračně zachráněni byli.*

Významnou súčasťou titulného listu jarmočných tlačí je ilustrácia. Ide o drevorezy a drevo-ryty, často sa opakujúce, k jednotlivým tlačiam priradované zrejme podľa zásoby štočkov v tej-ktorej tlačiarne. Často s obsahom textu nesúvisia, najmä keď ide o piesne s tematikou vymykajúcou sa zo zaužívaného stereotypu. Najčastejšie sa vyskytujú a opakujú motívy biblických postáv a výjavov. Miesto ilustrácie sa niekedy na titulný list umiestňuje vineta. S technickým zdokonaľovaním kníhtlačiarstva sa na novších tlačiach stretávame i s modernizovanou úpravou ilustrácie pomocou ocelorytín.

Pod obrázkom býva umiestnený incipit piesne, údaje o tlačiarni a tlačiariovi, o roku vydania, prípadne poznámka o cenzúre: Veľmi často niektorý z týchto údajov chýba, často je tlač úplne anonymná.

Samotný text piesne sa umiestňuje väčšinou na druhý list (výnimočne býva text piesne tlačený už na titulnom liste - v tom prípade je impresum na konci piesne alebo úplne chýba). Len malá časť piesní obsahuje i nápevový údaj - napr. „Zpřjwá se gako...“, „má swau známau notu“ ap. Súvisí to, ako sme už spomínali, jednak s migráciou nápevov a jednak s podradenosťou nápevu slovesnej stránky piesne.

Prevažná časť textov je tlačených fraktúrou, latinka sa začína objavovať až v druhej polovici minulého storočia. Najväčší počet exemplárov máme z tlačiarne v Skalici (tu sa však tlačili i piesne určené pre Čechy a Moravu), tlačiareň v Banskej Bystrici sa orientovala väčši-

nou na duchovné púťové piesne, zastúpené sú aj tlačiarne v Tnave, Levoči, Bratislave, Banskej Štiavnici, z českých tlačiarní Litomyšl a máme niekoľko exemplárov z tlačiarne v Budapešti.

V otázke používaného jazyka nachádzame súvislosti medzi pravdepodobným importovaním svetských piesní z českého prostredia, keď tieto i z neskorších období uplatňujú češtinu, len miestami slovakizovanú (zrejme i chybným odtláčaním českého textu slovenskými tlačiarňami). Naopak, duchovné piesne s náboženskou tematikou častejšie uplatňujú slovakizovanú podobu bibličtiny, skôr prechádzajú na slovenčinu a častejšie sú v nich nárečové prvky v hláskosloví a tvarosloví.

Ak sa pozrieme na jazyk z pohľadu štylistického, nachádzame stereotypy z hovorového jazyka so snahou o emocionálne zafarbenie jazyka (časté používanie napr. deminutív), preberanie slov z iných jazykov, najmä nemčiny.

Počas niekoľkostoročného vývoja sa v jarmočnej poézii vykryštalizoval osobitý štýl, ktorý charakterizuje a podmieňuje autorský postoj a spôsob spracovania námety i kompozičnú stavbu skladieb. Dôležitými súčasťami tohto štýlu sú aktuálnosť a pohotová reakcia na objektívnu realitu, autorský, subjektívny pohľad na zobrazovanú skutočnosť, zameriavajúci sa na udalosti zvláštne a nevšedné, a napokon didaktickosť až moralizovanie.²

Kompozične môžeme opäť pozorovať určitú základnú schému, ktorú väčšina piesní naplňa. Prvotným cieľom bolo vzbudiť pozornosť a zaujať. Tomuto účelu slúžila formula na začiatku piesne, ktorá vo väčšine skladieb má formu priameho oslovenia poslucháčov - „*Poslysszte mládenci, mužové, vlastenci...*“, „*Slysszte bratři, muži rodni...*“, „*Pod'te sem, hřjssnjci...*“ ap., môže však byť i výzvou k modlitbe alebo púti - „*Pospěssme ke Jeruzalému, wssickni wěrní křestane...*“, „*Poděkugme Pánu Bohu...*“.

V závere nachádzame mravné ponaučenie, úlohou ktorého bolo napr. povzbudiť kresťana vo viere a v intenzite náboženských úkonov, nezabraňovať mladým ľuďom v láske ap. Moralizovanie vychádza, odôvodňuje sa príbehom opísaným v piesni. V prípade náboženských námětov sa stretávame so zázrakmi, ktoré sa uskutočnili ako odmena za bohabojné správanie alebo ako výstraha pred rúhaním a z neho sa vyvodzuje záver pre poslucháča - čitateľa. V piesňach so svetským námetom sa mravné poučenie vyskytuje prevažne v skladbách baladického charakteru. Tu je napr. neústupnosť rodičov často príčinou smrti jedného alebo oboch nešťastných milencov, ktorým bránia v rozvinutí ľúbostného citu. Neželaný a nasilu nanútený sobáš môže byť príčinou nešťastia i po niekoľkých rokoch zdanlivo pokojného spoluzitia, ako je to v piesni *Truchlivá píseň o děsné vraždě, kterou spáchal otec na své manželce a čtyřech dítkách a sám na sobě v Nivnici, blíže Uherského Brodu na Moravě*. V Uhorské Skalicy, tiskem J. Teslika. 470.³ Na tejto piesni si tiež môžeme ilustrovať základný prístup spracovania námety v jarmočnej poézii svetského charakteru - nie strohé konštatovanie udalosti, ale opis, ako sa daná udalosť stala.

Pieseň začína oslovením publika:

*Přistupte sem ke mně blíže
všecko lidské stvoření,
vemte sobě příklad z toho
mládenci také panny...*

Autor ďalej opisuje, ako sa mladík z bohatej rodiny zafúbil do chudobnej dievčiny, ale na naliehanie svojich rodičov i priateľov sa napokon oženil s dievčinou „slíchnou, ze zámožného statku“. Aj po sobáši však chodieval za svojou milou a narodili sa im dve deti. Manželka mu neustále robila výčitky, až muž dospel k záveru, že jediným riešením je ukončiť život svoj i svojej rodiny. Celý tento úvod je naznačený v 8 slohách, ďalších 11 slôh je venovaných opisu hrozného činu. Autor nešetří krvavými obrazmi, niekoľkokrát sa opakuje „krev potokem všude

teče”, „krev počala více téci”, „krev z něho stříkala na něho”. Až naturalistický opis vraždy má aj počas spevu prilákať ďalších a ďalších poslucháčov. Vrcholom opisu napätia a hrôzy je 17. a začiatkom 18. slohy:

17. *Po různu děti ležely
ve světnici na zemi,
krev potokem všude teče,
šat má těž potřísněný,
nohy také skrvácené,
on v noční čas,
otvírá okno z bytu do zahrady,
co vrah z domu utíká.*

18. *Vrah ten skočil do zahrady,
stopy nechal na okně,
od rukou i také nohou,
tam byly vytištěné, ...*

Na volanie o pomoc jednej z poranených dcér pribiehajú ľudia, prichádzajú policajti i lekár (20.-23. sloha). Ďalej sa opisuje pohreb (2 slohy) a posledná sloha podáva údel dcéry, ktorá celú hrôzu prežila a vstúpila do kláštora.

26. *...by mohla za otca vraha
modlitby Bohu skládat
by mu odpustil těžký hřích,
by se mohly spatřiti,
na věčnosti s rodičmi
mohla sa radovati.*

Vidíme, že príčinám a potom i dôsledkom hrozného činu je z celkového počtu 26 slôh venovaných 15 (58%) a samotnému líčeniu vraždy behom jednej noci 11 slôh (42% celkového počtu). Voľba výrazových prostriedkov, až naturalistický opis deja je svedectvom autorského postoja, snahy o podanie čo najhroznejšieho príbehu.

Vyvstáva otázka, aké je miesto jarmočnej tvorby v kontexte ľudového prostredia. Základným momentom a spôsobom jestvovania paralelne vedľa seba je vzájomné ovplyvňovanie sa, preberanie drobných motívov ľudovej poézie, námetov do jarmočnej piesne a naopak, postupné zľudovenie a folklorizácia niektorých jarmočných prejavov.

Vzájomné ovplyvňovanie teda pôsobilo dvoma smermi - od ľudovej piesne smerom k jarmočnej a naopak. V prvom prípade môžeme pozorovať preberanie motívov, metód umeleckého zobrazovania, preberanie ľudových piesní celých alebo len v málo pozmenenej podobe. Ľudové motívy nájdeme napr. v piesni „*Swětská Pjseň pro Mládence a Panny. W Skalicy, u dědičů J. Škarnicla*“⁴:

*Trawička se zelená,
ssla na nj má milá,
má klobouček zelený,
srpem gj požjná,
giž k wám wjc nepugdu,
milowat tě nebudu,
Pepinko rozmilá.*

A proč pak, Filjpku?

*Rodiče mi bránili,
že sa wdáwat ne máss,
gá gsem synek chudobný,
ty že peněz hledáss,
giž k wám nesmjím chodjwat,
a s tebou se tessjwat,
ty mne ráda nemáss...*

*Ach poctiwost, poctiwost,
kde tě lidé berou,
w zahradách se nerodjss,
w poli tě nesegou...*

I napriek vyslovene jarmočným postupom, najmä v lexikálnej rovine, sú evidentné drobné motívy vlastné i ľudovej piesni.

Iným príkladom, keď nielen motívy, ale i slabičná stavba veršov (8877) a rým (AABB) poukazuje na ľudové vplyvy, je „*Kratochwjlná pješň pro mládenci a panny, sepsal Fr...k Sis. Tiskem a nákladem Jos. Bergrowé w Litomyssli. 323.*”:

4. *Sljbila s mně lásku wěrnou,
že chcess být mou chotj gednou,
pod okénkem w zahrádce,
na té drnowé lówce...*

6. *Již uběhla krutá zima,
garo wsse kwjtjm odjwá,
wsse počjná blaze žjt,
a gá musým smutným být. ...*

Opäť sú zreteľné lexikálne postupy jarmočnej poetiky.

Vplyv opačným smerom, teda od jarmočnej piesne k ľudovej, mal najväčší dopad najmä na balady, ktoré často prebrali niektoré kompozičné postupy jarmočných piesní, najmä začiatky a závery. Stretávame sa i s postupným prechodom jarmočných piesní do ľudovej tradície, čo sa odráža na podobe piesne jednak formálne (vynechávanie bohemizmov, poslovenčovanie cudzích slov či tvarov) i na obsah tej-ktorej skladby (vypúšťanie retardujúcich častí).

Takto zľudovenú podobu jarmočnej piesne predstavuje balada o bezbožnom synovi, ktorý týral svojho otca. V ľudovom podaní pieseň končí smrťou syna, prosbami o odpustenie, jarmočná pieseň doťahuje príbeh ďalej - priamym trestom za rúhačstvo a násilnícky vzťah k otcovi je, že po smrti syna zem nechce prijať tyranskú ruku, že napokon veriaci túto ruku odnesú a vystavia ako výstrahu v kostole.

Ľudová pieseň sa nachádza v archíve ÚHV pod inv.č. 18446, lokalizovaná je do Drietomy a zapísal ju v roku 1959 P. Stopka. Jarmočná pieseň má názov „*Velmi zázračná píseň s čítaním. Ktorý zázrak sa stal w Hewešskej stolici pri jednom hrobe. W Uhorskej Skalicy. Tlačou a nákladom Teslíka a Neumanna.*”⁵

- Ľudová: 1. *Počujte krestania, počujte málo,
a zvlášť vy rodičia, čo sa včil stalo.
S jedným bezpožným synom bohoprázdnym rúhačom,
ktorý otca bijal v dome uhorskom.*

2. *Keď už bol tento syn v dospelom veku,
vtedy sa odebral na bludnú cestu.
Boha, Krista hrešieval, Matku Božiu obráždil,
(vo) veľkých neprávostiach ten syn strával.*
3. *Za rok bezbožný syn tak onemocnel,
vo veľkej chorobe bol on aj zomrel.
Zbožne ho pochovali, aj sa zaňho modlili,
aby Boh odpustil to previnení.*

j a r m o č n á - má spolu 18 slôh, z nich uvádzame len tie, ktoré sú významné pre rozvíjanie deja:

1. *Kresťané rozmilí poslisťte málo,
zvlášťne wy rodiče, čo sa wčul stalo,
s jedním bezbožným synem
Boha prázdňím ruhačom
ktorí otca býjal w kraji uherském.*
4. *Keď už bol jeho syn w dospelém veku,
wtedy sa obrátil na blúdnú cestu,
Krista, Boha hressíwal
Matku Božskú obráždil
w veľkých neprávostách ten syn strwáwal.*
10. *Nad bezbožným synem otec naríkal,
a na Pána Boha lítostne zwolal,
o muj premilý Bože
čo som dožil w starobe
že mňa bezbožný syn tak hrozne bije.*
11. *Pane Ježu Kriste, otec premlúwil,
sám Pán Boh aby sa nad tebu pomstil,
by tá bezbožná ruka
čo otca uderila
nikdy odpočinku w hrobe nemela.*
12. *Za rok bezbožný syn tak onemocnel,
po veľkém trápení bol on aj umrel,
zbožnosti ho pochowali
za neho sa modlili
aby Boh odpustil mu previnení.*
15. *Tú ruku mnohokrát zakopávali,
sa za mrtvé telo wsssetci modlili,
zem ju vždy wihodila
prijat' ju wac nechtela
a tak odpočinku w hrobe nemala.*

17. *Hned tú ruku wzali do chrámu Páne,
a dali jej stánek do zákristie,
od tej doby tam leží
za príklad je mládeži
by si príklad wzali
wssetci weriaci.*
18. *Synowé aj dcéri wás napomínam,
rodičov nebite, tú radu dávám,
Pán Boh wás vždy požehná
a stáleho zdrawá dá
po smrti wás w nebi odplata čaká.*

V baladickej podobe v ľudovom prostredí sa zachovalo len torzo skladby jarmočnej, bez reflexívnych retardujúcich častí a bez moralizovania. Evidentný je výchovný cieľ jarmočnej skladby, vyjadrený explicitne v poslednej slohe.

Podobným príkladom prechodu jarmočnej skladby do ľudového prostredia za prítomnosti už spomínaných sprievodných znakov sú i piesne o Teofilovi: ľudová *Poslište milí, čo chcem spívati* (z archívu ÚHV, č. 10 123, Horné Orešany, okres Tmava, zapísal v roku 1948 F. Poloczek) a jarmočná „*Píseň o Teofilovi, kterak na jeho swadbě anjel Rafael přítomen byl. W Skalici, u dědičů J. Škarnicla.*“⁶ Znova baladicky ladená ľudová pieseň obsahuje len úvod k príbehu, opísaného v skladbe jarmočnej. Ľudová balada má len 4 slohy a dostáva sa cez oslovenie ku konštatovaniu stavu - žil v anglickom kráľovstve bohatý mládenec Teofil, ktorý sa rozhodol oženiť sa a prosil Boha, aby na jeho svadbu prišiel anjel Rafael. Tu ľudová podoba piesne končí. V jarmočnej tlači sa dozvedáme, že Rafael na Teofilovu svadbu prišiel a spolu odišli do kráľovstva nebeského. Keď sa po čase Teofil vrátil domov, zistil, že na zemi medzitým ubehlo 300 rokov a nikoho zo svojich priateľov a známych už nenašiel medzi živými. Po zjedení pozemskej stravy ostarel, zošedivel a po spovedi zomrel. Dostal sa späť do nebeského kráľovstva. Jarmočná skladba má 43 slôh a jej hlavným didaktickým cieľom je odmena za zbožnosť na zemi, nepriamo vyjadrená v posledných dvoch slohách.

Jarmočná pieseň je nedeliteľnou súčasťou kultúrnej histórie nášho národa. Často ide o skladby po umeleckej stránke diskutabilné, čo hrozí generalizujúcim odmietnutím jarmočnej tvorby ako takej. Musíme ju však chápať ako fakt, významne pôsobiaci a ovplyvňujúci spoločenské vzťahy v našich podmienkach od 17. až do začiatku 20. storočia, odrážajúci aktuálne dobové náhľady a atmosféru príslušného obdobia. Napokon, jarmočná pieseň reprezentovala takmer 300 rokov paralelne s piesňou ľudovou jeden z hlavných prúdov našej ľudovej tvorivosti.

POZNÁMKY

- 1 Východiskovými pramennými základňami získavania materiálu nám sú archívy Univerzitnej knižnice v Bratislave, SNK v Martine, Knižovny NM v Prahe a tiež archív Országos Széchényi Könyvtár v Budapešti. Z týchto prameňov sme zatiaľ získali asi 500 archívnych jednotiek, pričom výskum v jednotlivých archívoch nepokladáme za ukončený. Z tohto množstva sú v súčasnosti asi 4/5 spracované. Jednotlivé získané exempláre sme spracovávali pomocou analytických kariet, ktoré poskytujú základné informácie o každej piesni. Tento postup sme zvolili najmä preto, lebo poskytuje možnosť počítačového spracovania materiálu, ktoré chceme v blízkej budúcnosti uskutočniť.

- 2 Na podobu štýlu a kompozície jarmočnej skladby mali pochopiteľne vplyv i ďalšie skutočnosti - napr. už spomínaná finančná závislosť od ich predaja.
- 3 Titulný list piesne neobsahuje údaj o roku tlače, ale podľa majiteľa tlačiarne vieme, že ide o rozpätie rokov 1898-1908 (Repčák, 1948).
- 4 Tlač bola vytlačená v rozpätí rokov 1878-1898 (Repčák, 1948).
- 5 Ide o tlač z rokov 1898-1908, jej text je písaný bohemizovanou slovenčinou, skladba má pevnú strofickú i rýmovú stavbu - počet slabík vo veršoch 11,11,7,7,11, rým AABBB, písaná je fraktúrou.
- 6 pozri pozn. 4.

LITERATÚRA

- BÁLENT, B.: Banskobystrické púťové tlače. Slovenská národná knižnica, 1947.
- BENEŠ, B.: Kramářská balada ve střední Evropě. Český lid 55, 1968, s. 259-274.
- BENEŠ, B.: Poslyšte písničku hezkou... Nakladatelství Mladá fronta, Praha 1983.
- BENEŠ, B.: Světská kramářská píseň. Univerzita J.E. Purkyně, Brno 1970.
- DROPOVÁ, L.: Príspevok k problematike porovnávacieho štúdia jarmočných piesní. In: Slavistika - národopis. Vydavateľstvo SAV, Bratislava 1970, s. 299-308.
- DROPOVÁ-MARKOVIČOVÁ, L.: Jarmočná pieseň v našej národnej kultúre: Slov. Národop. 8, 1960, č. 4, s. 529-553.
- KLEMPERA, J.: Po stopách kramářské písně na Tachlovicku. Český lid 40, 1953, č. 1, s. 37.
- KOPKOVÁ, M.: Kramářská tlač v zbierkach Východoslovenského múzea. Historica Carpatica 14, 1983, s. 233-248.
- MINÁRIK, M.: Jarmočná pieseň na Slovensku. In: Kontexty českého a slovenského umenia. Zb. referátov z konferencie MK SR, Kruh priateľov českej kultúry, Bratislava 1988.
- REPČÁK, J.: Přehľad dejin knižtlače na Slovensku. Bratislava 1948.
- SIROVÁTKA, O.: Pouliční noviny neboli nápisy na zdi. Národopisná revue 1/91, s. 5-8.
- SMETANA, R. - VÁCLAVEK, B.: České písně kramářské. Svoboda, Praha 1949.
- ZÍBRT, Č.: Na českém jarmarce před 40 lety. Český lid 22, 1913, s. 80-96.

A STUDY OF MARKET-FAIR SONGS IN SLOVAKIA

Summary

New historical and societal realities over the course of the 16th and 17th centuries resulted in the rise and widening of new genre forms often standing on a kind of border between folk and half-folk/half-artificial creativity. Under this notion of new historical and societal realities we are especially considering the development of craft production and the development of towns. With this is connected the development of business, transportation and education, resulting in the raising of the educational level of the inhabitants. In the field of literature this meant the serious downplaying of the Latin language in literature and its use in state offices. This went hand in hand with the invention and the resultant widening of book printing. The market-fair song was one of these phenomena which arose and developed thanks to these aforementioned realities.

Slovak folkloristics has not dedicated sufficient attention to the research of market-fair songs, nor to that of pilgrimage songs in recent years. We have only some contributions towards this area that concern the question of the rise, the spread and the characteristics of market-fair creations. Regarding these, we have aimed closely at the problematics of bookprinting in Slovakia, or especially to the production of actual printing.

By market-fair song printing, we mean texts most usually of verse form, printed on individual sheets of paper. We can speak only about the text lyrics because nowadays we have only this limited form of market-fair production immediately available to us. According to the period entries, however,

we know that the melody creates its indivisible parts close to the interpretation. It is still questionable if the importance of the musical side of these songs was not generally determined by commercial aims with efforts to attract and sell to the widest possible audience. The authorship of market-fair songs can be delineated at many levels -- from the original authorship of the text, to the arranging of the melody, and the illustrating, up to the securing of a publisher, a printer and distributors. Lastly, not only authorship but also the individual exemplar of the market-fair song is a syncretic form of co-existence of various kinds of art. Each market-fair song represents something in its original form of existence, therefore it might be in the form of singing, interpreting before the public, presenting poetry, music, creative art, as well as dramatic phenomenon.

Market-fair songs fulfill functions both on the individual level and the society as a whole. These functions can especially have informational value (particularly in their initial stages of development), as well that of entertainment, being reflexive and meditative on the level of the individual receiver. From the pan- societal point of view, market-fair songs played an ideological role in close connection with their informative function.

The question of making categorizations in the market-fair song corpus is given, concluding the first part of this article. In the Slovak situation, spiritual repertoires, or „pilgrimage” songs, make up the majority of these. In the future, after further research, we must terminologically reflect this reality as well.

In the next part of the study, the formal and compositional construction of the material is analyzed. By applying a thematic view, this material is divided into secular and spiritual categories, before being divided into further sub-categories. With our present state of research, we can understand this as classifying criterium for finding a starting point for giving further attention to the problem.

During a few centuries' development, an individual style crystallized in market-fair verses. This style is characterized and conditioned by author's attitudes and the manner of thematic elaboration or the compositional syntactical structure. The important parts of this style include the actuality and readily- apparent reaction to the objective reality, the authored and subjective view of the pictured reality as directed towards the unusual and the outstanding, as well as parts ranging from didactics to morality.

Compositionally, the important parts of market-fair songs had an introductory formula, an address to the audience and a moralizing conclusion. In the case of songs with secular themes, they concerned love motifs or reflected actual events (murders, natural misfortunes and catastrophes); in the case of spiritual songs there were rewards for pious behaviour or warnings against blasphemy.

Finally, there is the question as to the place of the market-fair creation in the context of the folk environment. Folk environment's and market-fair creation's basic attributes and manners of existence have run parallel to each other. They are both mutually influenced, the latter taking over period motifs and themes of folk poetry, and the former, gradually popularizing and folklorizing some market-fair phenomena.

Market-fair poetry carried some supplementary motifs and added methods of artistic representation from folk poetics by means of special stylistic methods, especially on the lexical level. The influence of market-fair songs is especially reflected in ballads, which often used compositional methods of market-fair poetry, primarily in their introductions and conclusions. We are met with a gradual transition of market-fair songs to the folk tradition. This is reflected in the form of the songs -- in this or that song this can be seen formally on the one hand, (in the omitting of Bohemianisms and the Slovacizing of foreign words and forms), while on the other hand, it may be compositionally (in omitting parts of a song that might tend to bog a song down).

Market-fair songs are an indivisible part of the cultural history of European nations. Often these are songs of disputable artistic merit, that may cause the threat of a generalized rejection of the market creations as such. It is necessary to understand these creations, however, as significant factors acting upon and influencing societal relationships from the 16th to the early 20th century. These have reflected the actual opinions and the atmosphere of different periods. As a phenomenon in our region, these market-fair creations represent nearly three centuries of paralleling folk songs as one of the main-streams of our folk creativeness and they deserve and require the attention of researchers.

SLOVENSKÝ NÁRODOPIS

Vydáva Národopisný ústav Slovenskej akadémie vied v Slovak Academic Press, spol. s.r.o.

Ročník 41, 1993, číslo 1
Vychádza štvrťročne

Hlavný redaktor:
PhDr. Milan Leščák, CSc.

Výkonné redaktorky:
PhDr. Lubica Chorváthová
PhDr. Zora Vanovičová

Redakčná rada: PhDr. Stanislav Brouček, CSc., Doc. Lubica Droppová, CSc., PhDr. Božena Filová, CSc., Doc. Emília Horváthová, DrSc., PhDr. Václav Hrníčko, PhDr. Josef Jančár, CSc., PhDr. Milan Kiripolský, PhDr. Soňa Kovačevičová, DrSc., PhDr. Eva Krekovičová, CSc., PhDr. Martin Mešša, PhDr. Ján Mjartan, DrSc., Prof. Ján Podolák, DrSc., PhDr. Zora Rusnáková, CSc., PhDr. Peter Salner, CSc., PhDr. Miroslav Válka, CSc.

Adresa redakcie: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

Registr. č. 7901

Cena 39,- Sk (jednotlivé číslo), celoročné predplatné 156,- Sk

Rozširuje, objednávky a predplatné (aj do zahraničia) prijíma Slovak Academic Press, spol. s r. o., POB BOX 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava

SLOVAK ETHNOLOGY

Quarterly Review of the Institute of Ethnology of the Slovak Academy of Sciences

Vol. 41, 1993, Number 1

Editors: Milan Leščák, Lubica Chorváthová, Zora Vanovičová

Address of Editor: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava

Distributed by Slovak Academic Press, Ltd., POB BOX 57, Nám. Slobody 6, 810 05 Bratislava, Slovakia and Slovart, A.C., odd. časopisov, Jakubovo nám. 12, 811 09 Bratislava

L'ETHNOLOGIE SLOVAQUE

Revue de l'Institut d'ethnologie de l'Académie slovaque des sciences

Année 41, 1993, No 1

Rédacteurs: Milan Leščák, Lubica Chorváthová, Zora Vanovičová

Adresse de la rédaction: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava, Slovaquie

SLOWAKISCHE ETHNOLOGIE

Zeitschrift des Ethnologischen Institutes der Slowakischen Akademie der Wissenschaften

Jahrgang 41, 1993, Nr. 1

Redakteure: Milan Leščák, Lubica Chorváthová, Zora Vanovičová

Redaktion: Jakubovo nám. 12, 813 64 Bratislava, Slovakia

SLOVENSKÝ NÁRODOPIŠ

MIČ 49 616

SAP
SLOVAK ACADEMIC PRESS